SHARPSTON
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2014. július 17.[1]

C-148/13–C-150/13. sz. egyesített ügyek

A (C-148/13), B (C-149/13) és C (C-150/13)
kontra
Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

(A Raad van State [Hollandia] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Közös európai menekültügyi rendszer — 2004/83/EK irányelv — Menekült jogállás — 2005/85/EK irányelv — Nemzetközi védelem iránti kérelmek értékelése — A tények és körülmények értékelése — A kérelmező állítólagos szexuális irányultságának hitelessége”

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelemben a Raad van State, Afdeling Bestuursrechtspraak (az államtanács közigazgatási bíráskodási csoportja; a továbbiakban: Raad van State [Hollandia], illetve kérdést előterjesztő bíróság) átfogó elvi kérdést tesz fel azzal kapcsolatban, hogy az uniós jog korlátozza-e a tagállamok tevékenységét az olyan kérelmező által előterjesztett menedékjog iránti kérelem értékelése során, aki szexuális irányultsága miatt üldözéstől fél a származási országában. Ez a kérdés bonyolult és kényes kérdéseket vet fel egyrészt az egyének olyan jogai tekintetében, mint például a személyes identitás és az alapvető jogok, másrészt a tagállamok helyzete tekintetében a menekült jogállás iránti kérelemhez kapcsolódó bizonyíték összegyűjtése és értékelése esetében a minimum harmonizációs intézkedések, nevezetesen az elismerési irányelv[2] és az eljárási irányelv[3] alkalmazása során. E kérdések vizsgálatakor további kérdések merülnek fel. El kell-e fogadni a tagállamoknak a kérelmező állítólagos szexuális irányultságát? Az uniós jog megengedi-e a tagállamok illetékes hatóságainak az állítólagos szexuális irányultság vizsgálatát, és ezt az eljárást hogyan kell lefolytatni oly módon, hogy az összhangban álljon az alapvető jogokkal? A szexuális irányultságon alapuló menedékjog iránti kérelmek eltérnek-e a mások alapuló kérelmektől, és különös szabályokat kell-e alkalmazni akkor, ha a tagállamok ilyen kérelmeket vizsgálnak?

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — A harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv (HL 2004. L 304., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 96. o.) (a továbbiakban: elismerési irányelv); lásd továbbá: a lenti 13. lábjegyzet. 2013. december 21-i hatállyal ezt az irányelvet átdolgozta, hatályon kívül helyezte és felváltotta a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 337., 9. o.).

3 — A menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló, 2005. december 1-jei 2005/85/EK tanácsi irányelv (HL 2005. L 326., 13. o.) (a továbbiakban: eljárási irányelv); lásd továbbá: a lenti 13. lábjegyzet. 2015. július 21-i hatállyal ezt az irányelvet átdolgozza, hatályon kívül helyezi és felváltja a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló, 2013. június 26-i 2013/32/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 180., 60. o.).

A nemzetközi jog

A menekültek helyzetére vonatkozó Genfi Egyezmény

2. A Genfi Egyezmény[4] 1. cikke A. pontja (2) bekezdésének első albekezdése értelmében a „menekült” kifejezés alkalmazandó minden olyan személyre, aki „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni”.

3. A 3. cikk kimondja, hogy az Egyezményt úgy kell alkalmazni, hogy az összhangban álljon a megkülönböztetés tilalmának elvével.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény

4. Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény[5] 3. cikke tiltja a kínzást, az embertelen, megalázó bánásmódot vagy büntetést. A 8. cikk garantálja a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot. A 13. cikk biztosítja a hatékony jogorvoslathoz való jogot. A 14. cikk tiltja a megkülönböztetést.[6] Az EJEE 7. jegyzőkönyve bizonyos eljárási garanciákat tartalmaz a külföldiek kiutasítása tekintetében, beleértve a külföldi arra irányuló jogát, hogy kiutasításával szemben felhozott indokait előterjeszthesse, hogy ügyének felülvizsgálatát kérhesse, és azt a jogot, hogy e célból képviseltethesse magát.

Az európai uniós jog

Az Európai Unió Alapjogi Chartája

5. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta)[7] 1. cikke értelmében az emberi méltóság sérthetetlen, amelyet tiszteletben kell tartani, és védelmezni kell. A 3. cikk (1) bekezdése értelmében mindenkinek joga van a testi és szellemi sérthetetlenséghez. A 3. cikk (2) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy az orvostudomány és a biológia területén tiszteletben kell tartani az érintett személy szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezését a törvényben megállapított eljárásoknak megfelelően. A 4. cikk megfelel az EJEE 3. cikkének. A 7. cikk értelmében: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák.” A Charta 18. cikke a Genfi Egyezmény és az Európai Unió működéséről szóló szerződés rendelkezéseit tiszteletben tartva biztosítja a menedékjogot. A 21. cikk tiltja többek között a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést. A Charta 41. cikkének címzettjei az intézmények, és biztosítja a megfelelő ügyintézéshez való jogot.[8] Az 52. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a Chartában elismert jogok és szabadságok gyakorlása csak a törvény által korlátozható, és az arányosság elvére figyelemmel.

4 — A menekültek helyzetére vonatkozó, Genfben, 1951. július 28-án aláírt egyezmény (*United Nations Treaty Series* [1954.], 189. kötet, 150. o., 2545. sz.) 1954. április 22-én lépett hatályba. Ezen egyezményt kiegészítette a menekültek helyzetére vonatkozó, 1967. január 31-i New York-i jegyzőkönyv, amely 1967. október 4-én lépett hatályba. Az egyezményre és a jegyzőkönyvre együttesen a továbbiakban Genfi Egyezményként hivatkozom.

5 — 1950. november 4-én írták alá Rómában (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE).

6 — Az EJEE 15. cikkének (2) bekezdése szerinti azon jogok, amelyektől nem lehet eltérni, az élethez való jog (2. cikk), a kínzás, valamint a rabszolgaság és kényszermunka tilalma (3., illetve 4. cikk), valamint az egyének arra vonatkozó joga, hogy tisztességes tárgyalás nélkül senkit nem lehet elítélni (7. cikk).

7 — HL 2010. C 83., 389. o.

8 — Lásd továbbá: az alábbi 78. pont és 83. lábjegyzet.

Korlátozásukra csak akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben az elengedhetetlen és ténylegesen az Unió által elismert általános érdekű célkitűzéseket vagy mások jogainak és szabadságainak védelmét szolgálja. Az 52. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy a Chartában foglalt jogokat az EJEE-ben biztosított megfelelő jogokkal azonosan kell értelmezni.

A Közös Európai Menekültügyi Rendszer

6. A Közös Európai Menekültügyi Rendszer (a továbbiakban: KEMR) az Amszterdami Szerződés hatálybalépését követően indult el 1999 májusában, és a Genfi Egyezmény végrehajtását célozza. [9] A KEMR céljából elfogadott intézkedések tiszteletben tartják az alapvető jogokat, és szem előtt tartják a Charta által elismert elveket. [10] Az ezen intézkedések hatálya alá tartozó személyekkel kapcsolatos bánásmód tekintetében a tagállamokat olyan nemzetközi jogi eszközökben előírt kötelezettségek terhelik, amelyek tiltják a megkülönböztetést. [11] A KEMR célja a tagállamokban alkalmazott jogi keret közös minimumszabályokon alapuló harmonizálása. A minimumszabályok sajátosságából adódóan a tagállamok hatáskörrel rendelkeznek arra, hogy kedvezőbb rendelkezéseket vezessenek be vagy tartsanak fenn. [12] A KEMR számos ilyen intézkedés elfogadásához vezetett. [13]

Az elismerési irányelv

7. Az elismerési irányelv célja valamennyi tagállamban minimumszabályok és azonos feltételek kialakítása a menekült jogállás elismerése és tartalma, a nemzetközi védelemre valóban rászorulók beazonosítása, valamint a tisztességes és hatékony menekültügyi eljárás tekintetében. [14]

8. Az irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében: „»menekült«: harmadik ország olyan állampolgára, aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, politikai meggyőződése, avagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatti üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni, vagy olyan hontalan személy, aki korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva a fenti okoknál fogva nem tud, vagy az üldöztetéstől való félelmében nem akar oda visszatérni, és rá a 12. cikk nem vonatkozik”.

9. A 4. cikk címe „A tények és körülmények értékelése”. A következőket írja elő:

„(1) A tagállamok a kérelmező kötelezettségének tekinthetik, hogy a lehető leggyorsabban bemutasson minden, a nemzetközi védelem iránti kérelem megalapozásához szükséges bizonyítékot. A kérelem szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékok értékelését – a kérelmező közreműködésével – a tagállam végzi.

9 — Lásd az elismerési irányelv (3) preambulumbekezdését.

10 — Lásd az elismerési irányelv (10) preambulumbekezdését, illetve az eljárási irányelv (8) preambulumbekezdését.

11 — Lásd az elismerési irányelv (11) preambulumbekezdését, illetve az eljárási irányelv (9) preambulumbekezdését.

12 — Lásd az elismerési irányelv (8) preambulumbekezdését és 3. cikkét, valamint az eljárási irányelv (7) preambulumbekezdését és 5. cikkét.

13 — Az elismerési irányelvtől és az eljárási irányelvtől eltekintve lásd: a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek tömeges beáramlása esetén nyújtandó átmeneti védelem minimumkövetelményeiről, valamint a tagállamok e személyek befogadása és a befogadás következményeinek viselése tekintetében tett erőfeszítései közötti egyensúly előmozdítására irányuló intézkedésekről szóló, 2001. július 20-i 2001/55/EK tanácsi irányelv (HL 2001. L 212., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 162. o.); a menedékkérők befogadása minimumszabályainak megállapításáról szóló, 2003. január 27-i 2003/9/EK tanácsi irányelv (HL 2003. L 31., 18. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 101. o.), valamint a „Dublini rendszerként” ismert intézkedések (dublini rendelet és EURODAC rendelet), különösen az egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról szóló, 2003. február 18-i 343/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 50., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 109. o.). 2013-ban állapították meg a KEMR új szabályait. Az elismerési irányelvet és az eljárási irányelvet felváltó intézkedéseket megfelelően feltüntettem a 2., illetve 3. lábjegyzetben. Azért nem soroltam fel a további új intézkedéseket, mert itt nincs közvetlenül szó ezekről az aktusokról.

14 — Lásd: az elismerési irányelv (1)–(4), (6), (7), (8), (10), (11) és (17) preambulumbekezdése.

(2) Az (1) bekezdésben említett bizonyítékok közé tartoznak a kérelmezőtől kapott, az alábbiakra vonatkozó információk, valamint a kérelmező rendelkezésére álló, az előbbieket alátámasztó dokumentumok: a kérelmező életkora, háttere – ideértve az érintett hozzátartozókét is –, személyazonossága, állampolgársága(i), korábbi tartózkodási helye(i), illetve a korábbi tartózkodási helye(i) szerinti ország(ok), menedékjog iránt korábban benyújtott kérelmei, utazásának útvonala, személyazonossági és úti okmányai, továbbá a nemzetközi védelem iránti kérelmének indokai.

(3) A nemzetközi védelem iránti kérelem értékelése egyedi alapon, a következők figyelembevételével történik:

a) a kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában a származási országra vonatkozó valamennyi releváns tény, ideértve a származási ország törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit, valamint azok alkalmazási módját is;

b) a kérelmező releváns nyilatkozatai és az általa bemutatott dokumentumok, ideértve az arra vonatkozó információkat is, hogy a kérelmező üldöztetésnek vagy súlyos sérelemnek ki volt-e téve, illetve hogy ezek veszélye fennáll-e;

c) a kérelmező egyéni helyzete és személyes körülményei, ideértve az olyan tényezőket is, mint a háttér, nem és életkor, annak megállapítása érdekében, hogy a személyes körülményeit figyelembe véve a vele szemben elkövetett cselekmények vagy azon cselekmények, amelyeket vele szemben elkövethetnek, üldöztetésnek, illetve súlyos sérelemnek minősülnek-e;

d) azon kérdés megválaszolása, hogy a kérelmező a származási ország elhagyása után végzett-e olyan tevékenységet, amelynek kizárólagos vagy legfőbb célja a nemzetközi védelem iránti kérelem benyújtásához szükséges feltételek megteremtése volt, annak megállapítása érdekében, hogy e tevékenysége miatt az említett országba való visszatérése esetén a kérelmező vonatkozásában üldöztetés vagy súlyos sérelem veszélye fennáll-e;

e) azon kérdés megválaszolása, hogy ésszerűen elvárható-e a kérelmezőtől, hogy egy olyan másik állam védelmét vegye igénybe, amelynek állampolgárságát megszerezheti.

[…]

(5) Amennyiben a tagállamok alkalmazzák az (1) bekezdés első mondatában említett elvet, amely szerint a kérelmezőnek meg kell indokolnia a nemzetközi védelem iránti kérelmét, és amennyiben a kérelmező állításait nem támasztják alá dokumentumok vagy egyéb bizonyítékok, úgy ezen állításokat nem kell bizonyítani, amennyiben:

a) a kérelmező láthatóan mindent megtett kérelmének alátámasztása érdekében;

b) a kérelmező átadta a rendelkezésére álló valamennyi bizonyítékot, és az egyéb jelentős, de hiányzó bizonyítékok vonatkozásában kielégítő magyarázatot adott;

c) megállapítható, hogy a kérelmező állításai logikailag összefüggőek és hihetőek, és nem mondanak ellent a kérelmével kapcsolatban ismert általános és egyedi információknak;

d) a kérelmező az első adandó alkalommal benyújtotta a nemzetközi védelem iránti kérelmét, kivéve, amennyiben alapos indokkal igazolni tudja ennek elmulasztását; és

e) általánosságban megállapítható a kérelmező szavahihetősége.”

10. Az elismerési irányelv 9. cikke meghatározza az üldöztetés fogalmát. Az ilyen cselekményeknek jellegüknél fogva elegendően súlyosak ahhoz, hogy súlyosan megsértsék az alapvető emberi jogokat, különös tekintettel az EJEE 15. cikkének (2) bekezdésben szereplő azon jogokat, amelyektől nem lehet eltérni, vagy különböző olyan intézkedések együttesét érintik, amelyek elég súlyosak ahhoz, hogy így megsértsék az alapvető emberi jogokat. [15] A fizikai vagy pszichikai erőszak alkalmazása, ideértve a nemi erőszakot is, alkalmas arra, hogy az üldöztetés fogalmához tartozzon. [16] A 10. cikkben említett okok és az elismerési irányelv 9. cikkében üldözésnek minősített cselekmények között összefüggésnek kell lennie. [17]

11. A 10. cikk címe „Üldöztetési okok”. A 10. cikk (1) bekezdésének d) pontja kimondja:

„valamely csoport különösen akkor minősül meghatározott társadalmi csoportnak, ha:

– a csoport tagjai veleszületett jellemzőkkel vagy meg nem változtatható közös háttérrel rendelkeznek vagy olyan közös meggyőződésük, illetve jellemzőik vannak, amelyek olyannyira alapvetők az identitás, illetve lelkiismeret szempontjából, hogy az érintett személyeket nem lehetne azok feladására kényszeríteni, illetve

– a csoport az érintett országban egyértelműen elkülöníthető identitással rendelkezik, mivel a csoportot az azt körülvevő társadalom »más«-ként kezeli.

A származási ország körülményeitől függően meghatározott társadalmi csoportnak minősülhet az olyan csoport is, amely tagjainak közös jellemzője a szexuális irányultságon alapul. Nem tartoznak a szexuális irányultság fogalma alá az olyan cselekmények, amelyek a tagállamok nemzeti joga értelmében bűncselekménynek minősülnek. A nemre vonatkozó szempontok figyelembe vehetők, anélkül azonban, hogy ezek önmagukban megalapoznák e cikk alkalmazhatóságát.

[…]

(2) Annak értékelésekor, hogy a kérelmező üldöztetéstől való félelme megalapozott-e, nincs jelentősége annak, hogy a kérelmező ténylegesen rendelkezik-e az üldöztetés alapjául szolgáló faji, vallási, nemzetiségi, társadalmi vagy politikai jellemzőkkel, amennyiben üldözője úgy tekinti, hogy rendelkezik e jellemzőkkel.” [18]

Az eljárási irányelv

12. Az eljárási irányelv célkitűzése az, hogy minimum keretrendszert vezessen be a menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó eljárásokra. [19] Az Unió területén benyújtott menedékjog iránti kérelmekre kell alkalmazni. [20] Valamennyi tagállam kijelöl egy eljáró hatóságot, amely ezen irányelv rendelkezései szerint felelős a kérelmek elbírálásáért. [21]

13. A kérelmek elbírálásának követelményeit a 8. cikk tartalmazza. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy az eljáró hatóság a menedékjog iránti kérelmekről megfelelő vizsgálat után hozzon határozatot. Ennek érdekében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a) a kérelmek elbírálására és a kérelmek tárgyában történő határozathozatalra egyénileg, tárgyilagosan és pártatlanul kerüljön sor; b) a pontos

15 — 9. cikk, (1) bekezdés.

16 — 9. cikk, (2) bekezdés.

17 — 9. cikk, (3) bekezdés.

18 — A 10. cikkben felsorolt üldöztetési okokhoz tartozik a faj, a vallás, a nemzetiség és a politikai vélemény fogalma.

19 — Lásd: az eljárási irányelv (2), (3), (5), (7), (8), (10), (13) és (22) preambulumbekezdése.

20 — 3. cikk, (1) bekezdés.

21 — 4. cikk, (1) bekezdés.

és naprakész információ beszerzésére különböző forrásokból kerüljön sor, mint például az ENSZ Menekültügyi Főbiztosától (a továbbiakban: UNHCR); és c) a kérelmeket elbíráló és azokról határozatot döntést hozó személyzet megfelelően ismerje a menedékjoggal és a menekültüggyel kapcsolatos vonatkozó rendelkezéseket. [22]

14. Valamely kérelem elutasítása esetén a határozatnak tartalmaznia kell a ténybeli és jogi indokolást (a 9. cikk (2) bekezdésének első albekezdése), és mielőtt az eljáró hatóságok határozatot hoznak, a menedékkérő számára lehetővé kell tenni, hogy a menedékjog iránti kérelmét személyes meghallgatás során terjessze elő olyan körülmények között, amelyekben átfogóan előadhatja kérelme benyújtásának okait (12. cikk).

15. A 13. cikk határozza meg a személyes meghallgatásra vonatkozó követelményeket, amelyre főszabály szerint más családtagok jelenléte nélkül kerül sor, olyan körülmények között, amelyek biztosítják a megfelelő titoktartást, és amelyekben a kérelmezők átfogóan előadhatják kérelmük benyújtásának okait. [23] Ennek érdekében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a meghallgatást végző személy megfelelő felkészültséggel rendelkezzen a kérelem hátterében álló személyes és általános körülmények figyelembevételéhez, lehetőség szerint beleértve a kérelmező kulturális gyökereit vagy sérülékenységét is, és olyan tolmácsot kell kiválasztani, aki képes megfelelően kommunikálni a kérelmezővel és a meghallgatást végző személlyel. [24]

16. A 14. cikk kimondja, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy minden személyes meghallgatásról írásbeli jegyzőkönyv készüljön, amely tartalmazza legalább az elismerési irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében foglaltak szerinti lényeges információkat a kérelemről a kérelmező előadásában, valamint hogy a kérelmezők megfelelő időben betekinthessenek a hivatkozott jegyzőkönyvbe. [25] A tagállamok megkövetelhetik a személyes meghallgatásról készült írásbeli jegyzőkönyv tartalmának kérelmező általi jóváhagyását. [26]

17. A tagállamoknak engedélyezniük kell a menedékkérők számára, hogy a menedékjog iránti kérelem tekintetében saját költségükön, egy, a nemzeti jogszabályok szerint engedélyezett jogi vagy egyéb tanácsadóval konzultáljanak. [27]

18. A 23. cikk címe „Vizsgálati eljárás”, és az eljárási irányelv III. fejezetének része, amelyben az elsőfokú eljárás során követendő eljárások szerepelnek. A tagállamoknak a menedékjog iránti kérelmeket vizsgálati eljárásban kell feldolgozniuk az irányelv II. fejezetében foglalt alapelvekkel összhangban. Biztosítaniuk kell, hogy – a megfelelő és teljes vizsgálat követelményeinek sérelme nélkül – az ilyen eljárások a lehető legrövidebb időn belül lezáruljanak. [28]

19. A 39. cikk értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kell a menedékkérők részére a bíróság vagy törvényszék előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot többek között a kérelmük ügyében hozott határozattal szemben. [29]

22 — 8. cikk, (2) bekezdés.

23 — 13. cikk, (1), (2) és (3) bekezdés.

24 — 13. cikk, (3) bekezdés, a) és b) pont.

25 — 14. cikk, (1) és (2) bekezdés.

26 — 14. cikk, (3) bekezdés.

27 — 15. cikk, (1) bekezdés.

28 — 23. cikk, (2) bekezdés.

29 — 39. cikk, (1) bekezdés, a) pont.

A nemzeti jog

20. A nemzeti szabályokkal kapcsolatban a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott felvilágosítás szerint a kérelmezőt terheli a menedékjog iránti kérelem alapjául szolgáló okok hitelességének bizonyítása, és a hivatkozott kérelmet alátámasztó releváns információ rendelkezésre bocsátása. Ezt követően az illetékes hatóságok két meghallgatásra hívják a kérelmezőt. A kérelmezők számára elérhető tolmácsszolgáltatás és jogsegély a jogi segítségnyújtás érdekében. A meghallgatásokról készült jegyzőkönyvet közlik a kérelmezővel. A kérelmezőnek ezt követően lehetősége van kérni a jegyzőkönyv módosítását és további információt szolgáltatni. A kérelmező menedékjog iránti kérelméről szóló határozatot a releváns miniszter hozza meg, aki tervezett határozatáról annak véglegesítése előtt tájékoztatja a kérelmezőt, és ezen a ponton a kérelmező írásbeli észrevételeket terjeszthet elő. A miniszter ezt követően értesíti a kérelmezőt a végleges határozatról, amelyet a kérelmező megtámadhat bírósági felülvizsgálatra irányuló kérelemmel. [30]

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

21. A, B és C a Vreemdelingenwet 2000 alapján ideiglenes tartózkodási engedély (menedékjog) iránti kérelmet terjesztett a holland hatóságok elé arra hivatkozva, hogy származási országukban megalapozottan félnek az üldöztetéstől azért, mert homoszexuális férfiak.

22. A korábban szexuális irányultságára alapozva terjesztett elő menekült jogállás iránti kérelmet, amelyet a miniszter azért utasított el, mert az nem volt hihető. A miniszter a 2011. július 12-i határozatában elutasította Az ismételt menekült jogállás iránti kérelmét is arra hivatkozva, hogy nem tartja hihetőnek A beszámolóját. A miniszter úgy vélte, hogy az a tény, hogy A késznek mutatkozott vizsgálattal bizonyítani homoszexualitását, még nem jelenti azt, hogy feltétlenül és a hitelesség értékelése nélkül el kell fogadnia A saját állítása szerinti szexuális irányultságát.

23. B vonatkozásában a miniszter megállapította, hogy kérelme azért nem hihető, mert felületes és bizonytalan mind azon beszámoló tekintetében, amely szerint B fiatalkorában szexuális viszonyt folytatott egy barátjával, mind B azon saját felismerésére vonatkozó nyilatkozata tekintetében, hogy homoszexuális. A miniszter álláspontja szerint azért, mert B muzulmán családból származik, és olyan országból, ahol nem fogadják el a homoszexualitást, B-nek képesnek kell lennie részletezni érzéseit, és azt, hogy hogyan ismerte fel saját homoszexualitását. A miniszter 2012. augusztus 1-jén hozott határozatával elutasította B menekült jogállás iránti kérelmét.

24. A miniszter úgy vélte, hogy C saját homoszexualitására vonatkozó állítása azért nem hiteles, mert beszámolója következetlen. C azt állította, hogy csak származási országának elhagyását követően vált számára lehetségessé annak beismerése, hogy vélhetően homoszexuális. Úgy véli, hogy 14 vagy 15 éves kora óta voltak ilyen érzései, és arról tájékoztatta az illetékes hatóságot, hogy Görögországban szexuális viszonyt folytatott egy férfival. Menekült jogállás iránti kérelmét korábban azonban arra a tényre alapozta, hogy származási országában problémákkal kellett szembenéznie azért, mert szexuális kapcsolatba került munkáltatója lányával. A miniszter álláspontja szerint C-nek a korábbi eljárásban lehetett és kellett volna nyilatkoznia szexuális irányultságáról. A miniszter véleménye szerint az a tény, hogy C olyan filmet mutatott be, amelyben szexuális aktusban vett részt egy férfival, még nem jelenti azt, hogy C homoszexuális. C továbbá képtelen volt világosan beszámolni arról, hogy hogyan ismerte fel saját szexuális irányultságát, és képtelen volt megválaszolni olyan kérdéseket, mint hogy azonosítson Hollandiában működő, homoszexuálisok jogait védő szervezeteket. A miniszter 2012. október 8-án hozott határozatával elutasította C menekült jogállás iránti kérelmét.

30 — A nemzeti szabályokat a Vreemdelingenwet 2000 (a külföldiek jogállásáról szóló 2000. évi holland törvény) 31. cikkének (1) bekezdése, a Vreemdelingenbesluit 2000 (a külföldiek jogállásáról szóló 2000. évi holland rendelet) 3.111 cikke és a Voorschrift Vreemdelingen 2000 (a külföldiek jogállásáról szóló 2000. évi holland szabály) 3.35 cikke tartalmazza. Az e rendelkezésekhez kapcsolódó iránymutatást a Vreemdelingencirculaire 2000 (a külföldiek jogállásáról szóló 2000. évi holland körlevél) tartalmazza, különösen annak C2/2.1, C2/2.1.1 és C14/2.1–C14/2.4 szakasza.

25. A, B és C ideiglenes intézkedés iránti eljárásban megtámadta a miniszter határozatait a Rechtbank ’s-Gravenhage (hágai elsőfokú bíróság, a továbbiakban: Rechtbank) előtt. A kérelmeket mint megalapozatlanokat elutasították 2011. szeptember 9-én, 2012. augusztus 23-án, illetve 2012. október 30-án. Ezt követően mindegyik kérelmező fellebbezést terjesztett a Rechtbank kérelmeket elutasító ítéleteivel szemben a Raad van State elé.

26. A kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelmében kifejezetten figyelembe vett a Bíróság által vizsgált két egyesített ügyet: a már ítélethozatallal zárult Y és Z egyesített ügyeket [31], valamint a Bíróság előtt akkor folyamatban lévő X, Y és Z egyesített ügyeket [32] (a Raad van State utalta előzetes döntéshozatalra 2012. április 18-án). Ez utóbbi ügyben a nemzeti bíróság többek között azzal kapcsolatban vár iránymutatást, hogy az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja szerinti meghatározott társadalmi csoportot jelentenek-e harmadik országok homoszexuális állampolgárai. Az alapeljárás szerinti fellebbezések elbírálását az X, Y és Z egyesített ügyek eredményétől függően felfüggesztették.

27. Az alapeljárásban A, B és C azzal érvel, hogy a miniszter azért tévedett a határozathozatala során, mert homoszexualitásuk tekintetében nem arra alapozta határozatát, hogy mit nyilatkoztak szexuális irányultságukról. Azt állították, hogy a miniszter álláspontja ellentétes a Charta 1., 3., 4., 7. és 21. cikkével annyiban, amennyiben az az állítólagos szexuális irányultság elutasítását eredményezte.

28. A kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy az állítólagos szexuális irányultság ellenőrzése összetettebb, mint az elismerési irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében felsorolt egyéb üldöztetési okok ellenőrzése. E tekintetben megállapította, hogy nincs olyan egységes módszer, amellyel elvégzik a tagállamokban az ilyen ellenőrzést. [33] Mindazonáltal kétségesnek tekintette a kérelmezők azon érvét, hogy a miniszternek el kellett fogadnia az állítólagos szexuális irányultságot, és azt nem vizsgálhatta meg. Mindezek fényében a Bíróság Y és Z egyesített ügyekben hozott ítéletére, valamint az (akkor folyamatban lévő) X, Y és Z egyesített ügyekre tekintettel a Raad van State azzal kapcsolatban kért iránymutatást, hogy az uniós jog korlátozza-e az illetékes hatóságok által elvégezhető vizsgálatot a menekült jogállás iránti kérelmet előterjesztő kérelmező állítólagos szexuális irányultsága tekintetében. Ezért a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé előzetes döntéshozatal céljából:

„Milyen korlátokat szab a[z elismerési irányelv], valamint a [Charta], különösen annak 3. és 7. cikke az állítólagos szexuális irányultság hitelessége vizsgálati módjának, és különböznek-e ezen korlátok azoktól, amelyek az egyéb üldöztetési okok hitelességének értékelésére vonatkoznak, és ha igen, mennyiben?”

29. Írásbeli észrevételt terjesztett elő A és B, a UNHCR, Hollandia, Belgium, a Cseh Köztársaság, Franciaország, Németország, Görögország és az Európai Bizottság. B, a Cseh Köztársaság és Németország kivételével valamennyi fél előterjesztett szóbeli észrevételeket a 2014. február 25-i tárgyaláson.

31 — Y és Z ítélet, C-71/11 és C-99/11, EU:C:2012:518, az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti vallási meggyőződés fogalmával kapcsolatban.

32 — X, Y és Z ítélet, C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720.

33 — Lásd: a *Fleeing homophobia – asylum claims related to sexual orientation and gender identity in Europe* jelentés, kiadta Sabine Jansen és Thomas Spijkerboer (a továbbiakban: „Fleeing homophobia” jelentés).

Értékelés

Előzetes észrevételek

30. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Genfi Egyezmény a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rendszer sarokkövét képezi. Azért fogadták el az elismerési irányelvet, hogy közös fogalmakra és feltételekre támaszkodva segítsék a tagállamok illetékes hatóságait ezen egyezmény alkalmazása során.[34] Az említett irányelvet tehát általános rendszerének és célkitűzésének fényében kell értelmezni, tiszteletben tartva a Genfi Egyezményt és az EUMSZ 78. cikk (1) bekezdésében említett egyéb vonatkozó szerződéseket. Az elismerési irányelv értelmezése során továbbá tiszteletben kell tartani a Charta által elismert jogokat is.[35]

31. A KEMR keretén belül az eljárási irányelv létrehozza a Genfi Egyezmény és az alapvető jogok teljes tiszteletben tartását lehetővé tévő garanciák egységes keretét a tagállamok menekült jogállás iránti kérelmek elfogadására és elutasítására irányuló eljárásai tekintetében.[36]

32. Azonban sem maga az eljárási irányelv, sem a Genfi Egyezmény, sem a Charta nem tartalmaz különös szabályokat azzal kapcsolatban, hogy hogyan kell értékelni az olyan kérelmező hitelességét, aki az elismerési irányelv 10. cikkének (1) bekezdésében felsorolt okok valamelyikére alapozva menekült jogállást kérelmez, beleértve azt, hogy homoszexuális irányultsága miatt egy meghatározott társadalmi csoporthoz tartozik. Így ez az értékelés a nemzeti szabályok hatálya alá tartozik[37], de az uniós jog korlátozhatja a tagállamok arra vonatkozó mérlegelési jogkörét, hogy milyen szabályokat alkalmazhatnak a menedékjogot kérelmezők hitelességének értékelése során.

A menekült jogállás elismerése

33. Ahogyan azt a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem az X, Y, és Z egyesített ügyekben[38] ugyanezen bíróság által korábban előterjesztett kérelem fényében merül fel. A Bíróság említett ügyben hozott ítéletében tisztázódtak bizonyos kérdések az elismerési irányelv értelmezése tekintetében annyiban, amennyiben azt alkalmazni kell a szexuális irányultságon alapuló, menekült jogállás iránti kérelmekre. A Bíróság megerősítette, hogy a homoszexuális irányultság megalapozza azt az állítást, hogy a kérelmező a hivatkozott irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja szerinti meghatározott társadalmi csoport tagja.[39] A Bíróság kifejtette, hogy nem várható el az ilyen kérelmezőktől a meghatározott módon való viselkedés, például az, hogy származási országukban visszafogottan fejezzék ki szexuális irányultságukat, vagy hogy titokban tartsák szexuális irányultságukat.[40] Annak értékelése tekintetében, hogy fennáll-e az üldöztetéstől való megalapozott félelem, a Bíróság megállapította, hogy az illetékes hatóságoknak meg kell győződniük arról, hogy a megállapított körülmények olyan fenyegetettséget jelentenek-e, vagy sem, hogy az érintett személy

34 — Salahadin Abdulla és társai ítélet, C-175/08, C-176/08, C-178/08 és C-179/08, EU:C:2010:105, 52. pont, a fenti 31. lábjegyzetben hivatkozott Y és Z ítélet, 47. pont, valamint a 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 39. pont.

35 — A 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 40. pont. Lásd továbbá: a Charta 10. cikke is.

36 — Lásd: az eljárási irányelv (2), (3), (5), (7) és (8) preambulumbekezdése, és 1. cikke. Lásd továbbá: Samba Diouf-ítélet, C-69/10, EU:C:2011:524, 34. pont.

37 — Lásd: a Rewe Zentralfinanz ítélet, 33/76, EU:C:1976:188, 5. pontjára visszanyúló állandó ítélkezési gyakorlat; újabban lásd: Unibet-ítélet, C-432/05, EU:C:2007:163, 39. pont.

38 — Lásd: a fenti 28. pont.

39 — A 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 46. és 47. pont.

40 — A 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 67–69. pont.

egyéni helyzetére tekintettel megalapozottan félhet üldöztetési cselekmények tényleges elszenvedésétől.[41] A veszély mértékének ezen értékelését minden esetben körültekintően és gondosan kell elvégezni, és annak kizárólag a tényeknek és körülményeknek különösen az elismerési irányelv 4. cikkében foglalt szabályok szerinti konkrét értékelésén kell alapulnia.[42]

34. A jelen ügyet erre tekintettel kell megvizsgálni. A Bíróságnak nem szükséges például döntenie arról, hogy a magát homoszexuálisnak tartó kérelmezőnek automatikusan jár-e a menekült jogállás valamely tagállamban. A jogrendszerben lefektetett lépések sokkal inkább annak megállapítását igénylik először, hogy a kérelmező egy meghatározott társadalmi csoport tagja-e.[43] Azokban az esetekben is biztosított a védelem, amelyekben a kérelmezők nem e csoport (jelen esetben a homoszexuálisok) tagjai, de annak tekintik őket.[44] Ezt követően azt kell meghatározni, hogy az adott kérelmező megalapozottan fél-e az üldöztetéstől.[45]

35. A kérdést előterjesztő bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelme nem utal arra, hogy az elismerési irányelv 10. cikkének (2) bekezdése konkrétan vizsgálandó-e. A felmerült kérdést minimális összefüggésbeli környezetbe helyezték, következésképpen inkább elvont. Ezért arra összpontosítok, hogy az uniós jog lehetővé teszi-e az illetékes nemzeti hatóságok számára (a kérelmező állításának egyszerű elfogadása helyett) annak vizsgálatát, hogy a kérelmező a 10. cikk (1) bekezdésének d) pontja értelmében homoszexualitása alapján tagja-e egy meghatározott társadalmi csoportnak, hogy hogyan kell elvégezni a vizsgálati eljárást, és hogy korlátozott-e ezen kérdés értékelésének módja.

Saját bevallás szerinti szexuális irányultság

36. A Bíróság előtt észrevételeket előterjesztő felek egyetértenek abban, hogy valamely személy szexualitása igen összetett kérdés, amely az adott személy személyes identitásának és magánszférájának része. Valamennyi fél egyetért továbbá abban, hogy az állítólagos szexuális irányultság vizsgálatának nincs objektív módja. Eltérőek azonban a vélemények azt illetően, hogy az illetékes tagállami hatóságnak vizsgálnia kell-e azt, hogy a kérelmező homoszexuális, és ezért az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja értelmében tagja-e egy társadalmi csoportnak.

37. A és B is azzal érvel, hogy csak maga a kérelmező képes saját szexualitásának meghatározására, és hogy összeegyeztethetetlen a magánélethez való joggal[46] az, hogy a tagállam illetékes hatóságai vizsgálják az állítólagos szexuális irányultságot. A azzal érvel, hogy a homoszexualitás tekintetében nincs általános jellemző, és nincs egyetértés azon tényezők tekintetében, amelyek befolyásolják e szexuális irányultságot. Ebben az összefüggésben a nemzeti hatóságok nem helyettesíthetik értékelésükkel a kérelmező bevallott szexuális irányultságát. A Bíróság előtt észrevételeket előterjesztő tagállamok mindegyike azt állítja, hogy megfelelő nemzeti hatóságaik fenntartották a kérelmező állítólagos szexuális irányultsága hitelességének vizsgálatára irányuló hatáskörüket. A Bizottság támogatja ezt az álláspontot, és előadja, hogy az összeegyeztethető az elismerési irányelv 4. cikkével. A UNHCR azzal érvel, hogy a kérelmező szexuális irányultságára vonatkozó állításának vizsgálata az ilyen ügyek ténybeli értékelésének rendes eleme, és a kérdés vizsgálatának kiindulópontjául szolgál.[47]

41 — A 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

42 — A 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 73. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

43 — Az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja.

44 — Az elismerési irányelv 10. cikkének (2) bekezdése.

45 — Az elismerési irányelv 2. cikkének c) pontja és 9. cikke.

46 — Ahogyan azt az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: strasbourgi bíróság) értelmezte.

47 — Ami az UNHCR (hasznos) közreműködését illeti, megjegyzem, hogy az UNHCR nemzetközi védelemről szóló 9. iránymutatásának (a továbbiakban: UNHCR-iránymutatás) 7. pontja hivatkozik a nemzetközi emberi jogi szabályoknak a szexuális irányultsággal és a nemi identitással kapcsolatban való alkalmazásáról szóló, 2007-ben elfogadott Yogyakarta-alapelvekre (a továbbiakban: Yogyakarta-alapelvek). A Yogyakarta-alapelvek jogilag nem kötelező erejűek, mindazonáltal állandó nemzetközi jogi alapelveket tükröznek. A Yogyakarta-alapelvek (4) preambulumbekezdése értelmében a „»szexuális irányultság« az egyén azon képessége, hogy más nemű vagy azonos nemű vagy bármely nemű személyek iránt képes mély érzelmi és szexuális vonzalmat érezni, és velük intim és szexuális kapcsolatot kialakítani”.

38. Magam is egyetértek azzal, hogy az egyén szexuális irányultsága összetett kérdés, elválaszthatatlanul összefonódva identitásával, amely életének magánszférájához tartozik. Így a következő kereten belül kell értékelni azt, hogy valamely egyén állítólagos szexuális irányultságát további vizsgálat nélkül el kell-e fogadnia az illetékes nemzeti hatóságoknak. Először, a Charta 7. cikke garantálja a magánélethez való jogot, és a 21. cikk (1) bekezdése kifejezetten biztosítja a többek között a szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetéssel szembeni védelmet. Ezek a jogok megfelelnek az EJEE – szükség szerint az EJEE 14. cikkével összefüggésben értelmezett – 8. cikkének.[48] Mégsem tartoznak azonban azon jogok közé, amelyektől nem lehet eltérni.[49] Másodszor, a strasbourgi bíróság megállapította, hogy a „magánélet" fogalma tág, és hogy nem alkalmas kimerítő meghatározásra. Magában foglalja a személy testi és pszichológiai sérthetetlenségét, beleértve az olyan elemeket, mint a szexuális irányultság és a szexuális élet, amelyek az EJEE 8. cikke által védelemben részesített személyes szférába tartoznak.[50]

39. Harmadszor, a nemi identitást és transzszexualitást érintő ügyekben a strasbourgi bíróság megállapította, hogy a személyes autonómia fogalma az EJEE 8. cikke szerinti garanciák alapját képező fontos elv.[51] Igaz ugyan, hogy az említett ítélkezési gyakorlatban felmerült kérdések nem pontosan ugyanazok, mint a szexuális irányultság kérdése tekintetében felmerülő kérdések, mégis úgy vélem, hogy az értékes iránymutatást nyújt.[52] A strasbourgi bíróságnak nem volt lehetősége dönteni arról, hogy az EJEE 8. cikke garantálja-e azt a jogot, hogy különösen a menekült jogállás iránti kérelemmel összefüggésben az illetékes hatóságok ne vizsgálják valamely személy állítólagos szexuális irányultságát. Úgy értelmezem a fennálló ítélkezési gyakorlatot, hogy az megállapítja, hogy mivel a személyes autonómia fogalma az EJEE 8. cikkével biztosított védelem értelmezésének alapjául szolgáló fontos elv, az egyéneknek joguk van meghatározni saját identitásukat, ami magában foglalja saját szexuális irányultságuk meghatározását.

40. Következésképpen saját szexuális irányultságának a kérelmező általi meghatározása fontos szerepet játszik a menekült jogállás iránti kérelmeknek az elismerési irányelv 4. cikke szerinti értékelésében. Egyetértek a UNHCR-ral abban, hogy az ilyen állításoknak legalábbis az értékelési eljárás kiindulópontját kell képezniük. De tilos-e a tagállamoknak vizsgálniuk az ilyen állításokat?

Az elismerési irányelv szerinti értékelés

41. Az elismerési irányelv 4. cikke előírja a tagállamoknak valamennyi nemzetközi védelem iránti kérelem értékelését. Nem tesz különbséget a hivatkozott irányelv 10. cikkében felsorolt különböző üldöztetési okok között. Következésképpen azok a kérelmezők, akik azon az alapon kérnek menekült jogállást, hogy homoszexuálisok, és a 10. cikk (1) bekezdésének d) pontja értelmében vett meghatározott társadalmi csoporthoz tartoznak, nem mentesülnek az irányelv szerinti értékelési eljárás alól.[53]

48 — A strasbourgi bíróság számos olyan üggyel foglalkozott, amelynek tárgya a magánélet és a családi élet szférájában a szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés volt; lásd: EJEB, X és társai kontra Ausztria ítélet [NT] (19010/07. sz., Ítéletek és Határozatok Tára 2013., 92. §, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), az EJEE 8. cikkének önálló és az EJEE 14. cikkével összefüggésben való értelmezése tekintetében.

49 — Lásd: a fenti 6. lábjegyzet.

50 — EJEB, Van Kück kontra Németország ítélet (35968/97. sz., Ítéletek és Határozatok Tára 2003-VII, 69. §, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

51 — A fenti 50. lábjegyzetben hivatkozott Van Kück kontra Németország ítélet, 69., és 73–75. §.

52 — Lásd például: EJEB, Christine Goodwin kontra Egyesült Királyság ítélet [NT] (28957/95. sz., Ítéletek és Határozatok Tára 2002-VI) és a fenti 50. lábjegyzetben hivatkozott Van Kück kontra Németország ítélet. A Goodwin-ügyben az volt a kérdés, hogy a kérelmező nemi átalakulása elismerésének megtagadásával az Egyesült Királyság elmulasztott eleget tenni bizonyos, például a kérelmező magánélethez való jogának biztosítására irányuló kötelezettségeinek. A Van Kück-ügy kérelmezője azt állította, hogy a német bíróságok határozatai és a kapcsolódó eljárások, amelyekben elutasították a nemi átalakító intézkedések során felmerült orvosi kiadásainak visszatérítését, megsértették többek között a magánélethez való jogát annyiban, amennyiben a bíróságok bizonyítékot igényeltek tőle annak igazolására, hogy állapotának egyetlen lehetséges kezelése nemének átalakítása volt.

53 — Lásd: az elismerési irányelv (11) preambulumbekezdése és a megkülönböztetés tilalmának a Genfi Egyezmény 3. cikkében és a Charta 21. cikkében rögzített elve.

42. A 4. cikk (1) bekezdése lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy a kérelmező kötelezettségévé tegyék, hogy „[…] a lehető leggyorsabban bemutasson minden, a nemzetközi védelem iránti kérelem megalapozásához szükséges bizonyítékot”[54]. Ez a rendelkezés pozitív kötelezettséget is ró a tagállamokra azt illetően, hogy a kérelmező közreműködésével értékeljék a kérelme szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékokat. Az értékelést egyedi alapon kell elvégezni, és figyelembe kell venni a kérelmező egyéni helyzetét és személyes körülményeit.[55] Az elismerési irányelv 4. cikkének (5) bekezdése elismeri, hogy a kérelmező nem mindig képes dokumentumokkal vagy egyéb bizonyítékokkal alátámasztani állításait. Következésképpen ilyen bizonyíték nem várható el akkor, ha teljesülnek a 4. cikk (5) bekezdésének a)–e) pontja szerinti együttes feltételek.[56]

43. Ha a kérelmező az irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontjára hivatkozik, és azon az alapon kéri a menekült jogállást, hogy szexuális irányultsága alapján meghatározott társadalmi csoport tagja, akkor – úgy vélem – látszólag elkerülhetetlen az irányelv 4. cikke (5) bekezdésének alkalmazása. Az állítólagos szexuális irányultságot nem lehet könnyen ellenőrizni objektív módon; és valószínűtlen, hogy létezik dokumentum vagy egyéb bizonyíték a kérelmező saját, szexuális irányultságára vonatkozó állításának alátámasztására.[57] A hitelesség következésképpen központi kérdéssé válik.

44. Összeegyeztethető-e a kérelmező hitelességének értékelése a Chartával, és tiszteletben tartja-e az alapvető jogokat?

45. Álláspontom szerint igen.

46. A Charta 18. cikke biztosítja a menedékjogot a Genfi Egyezménnyel és a Szerződésekkel összhangban. Az EJEE-ben nincs ennek megfelelő jog, bár a hetedik kiegészítő jegyzőkönyv 1. cikke tartalmaz bizonyos eljárási biztosítékokat a külföldiek kiutasítása tekintetében. A menekült jogállás iránti kérelmek tekintetében a strasbourgi bíróság elismerte, hogy a szerződő államoknak (szerződéses kötelezettségeikkel összhangban) nemzetközi jogból eredő joga a külföldiek területükre való belépésének, ott-tartózkodásának és kiutasításának ellenőrzése.[58] Ez nem meglepő. A menekültügyi politika végrehajtása során a tagállamok feladata meghatározni azt, hogy kinek van valóban szüksége védelemre, és elismerni őket menekültként. Ugyanezen az alapon jogosultak megtagadni a támogatást a nem valódi kérelmezőktől.

47. Az, hogy valamely kérelmező a 10. cikk (1) bekezdésének d) pontja értelmében valamely meghatározott társadalmi csoport tagja-e (vagy annak tekintik, kiváltva a 10. cikk (2) bekezdésének alkalmazását), elválaszthatatlanul kapcsolódik ahhoz a kérdéshez, hogy megalapozottan fél-e az üldöztetéstől.[59] A valódi veszély fennállása értékelésének szükségszerűen szigorúnak kell lennie;[60] éberséggel és gondossággal elvégezve. Az ilyen ügyek tárgyát a személy sérthetetlenségével, az egyéni szabadságokkal és az Európai Unió alapvető értékeivel kapcsolatos kérdések képezik.[61]

48. Bár a kérelmező állítólagos szexuális irányultságának szükség szerint minden esetben kiindulópontul kell szolgálnia, az illetékes nemzeti hatóságok megvizsgálhatják kérelmének ezen elemét, annak valamennyi egyéb elemével együtt annak értékelése érdekében, hogy az elismerési irányelv és a Genfi Egyezmény szerint megalapozottan fél-e az üldöztetéstől.

54 — A 4. cikk (1) bekezdésében említett elemeket részletesen felsorolja a 4. cikk (2) bekezdése, lásd: a fenti 9. pont. Lásd továbbá: M. M.-ítélet, C-277/11, EU:C:2012:744, 73. pont.

55 — Az elismerési irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontja. Lásd továbbá: az eljárási irányelv 8. cikkének (2) bekezdése.

56 — Lásd: a fenti 9. pont.

57 — Lásd: a lenti 60. és 61. pont.

58 — EJEB, 2012. december 18-i F. N. és társai kontra Svédország ítélet (28774/09. sz., 65. §, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 — Az elismerési irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében.

60 — EJEB, 2013. június 27-i M. K. N. kontra Svédország ítélet (72413/10. sz., 27. §, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 — A fenti 34. lábjegyzetben hivatkozott Salahadin Abdulla és társai ítélet, EU:C:2010:105, 90. pont.

49. Ebből következésképpen elkerülhetetlenül az következik, hogy a szexuális irányultságon alapuló menekült jogállás iránti kérelmek az elismerési irányelv 4. cikke szerinti értékelési eljárás alá tartoznak valamennyi más menekült jogállás iránti kérelemhez hasonlóan. Ezt az értékelést azonban úgy kell elvégezni, hogy tiszteletben tartsák az egyén Charta által biztosított jogait. (Ezt ennyiben a felek sem vitatják.)

A hitelesség értékelése

50. Sem az elismerési irányelv, sem az eljárási irányelv nem tartalmaz arra a módszerre vonatkozó különös rendelkezéseket, amely szerint értékelni kell a kérelmező hitelességét. Így az az általános álláspont, hogy az ilyen tárgyú uniós jogszabályok hiányában minden tagállam belső jogrendjének feladata meghatározni azokat az eljárási feltételeket, amelyek szabályozzák az uniós jogban biztosított védelem biztosítására irányuló kereseteket.[62]

51. Vannak-e uniós jogi korlátai ennek az általános álláspontnak?

52. A és B azzal érvel, hogy minden értékelés során meg kell állapítani a kérelmező menekült jogállás iránti kérelmét alátámasztó beszámolójára vonatkozó tényeket; valamint hogy a következő szakasz (a kérelmező és a nemzeti hatóságok közötti együttműködés folyamatának) célja annak megállapítása, hogy alátámaszthatók-e ezek a tények. A kérelmezőktől nem várható el menekült jogállás iránti kérelmük oly módon való alátámasztása, amely aláássa méltóságukat vagy személyes sérthetetlenségüket. Ezzel összhangban a Chartával összeegyeztethetetlenek az olyan módszerek, mint például az orvosi vizsgálatok, amelyek a kérelmező szexuális tapasztalataira kérdeznek rá, vagy amelyek a homoszexuális sztereotípiákhoz hasonlítják a kérdéses kérelmezőt.[63]

53. Hollandia kiemeli, hogy az elismerési irányelv 4. cikke hallgat arról a módszerről, amely szerint meg kell vizsgálni a kérelmező saját szexualitására vonatkozó állítását. Ezért maguknak a tagállamoknak a feladata ezt meghatározni a nemzeti rendelkezések alapján. A Cseh Köztársaság azzal érvel, hogy a kérelmező magánéletére nézve legkevésbé tolakodó módszereket kell alkalmazni. Nem lehet azonban kizárni a más módszerekhez való folyamodást akkor, ha a kevésbé megterhelő módszerek nem állapítják meg a kérelmező hitelességét, és ha a kérelmező beleegyezik ebbe. A francia, a német és a görög kormány egyetért azzal, hogy a UNHCR iránymutatás hasznos iránymutatással szolgál a hitelesség értékelése tekintetében. Németország azzal érvel, hogy a Charta 1. cikkével ellentétesek lennének a pszeudo-orvosi vizsgálatok, vagy az, ha arra kérnék a kérelmezőt, hogy szexuális irányultságának bizonyítása érdekében vegyen részt szexuális aktusban. A belga kormány ugyancsak egyetért a UNHCR iránymutatással, megállapítva, hogy nem szükséges klinikai vagy tudományos módon vizsgálni a kérelmező szexuális irányultságát. Az számít, hogy szavahihető-e a kérelmező beszámolója. A magánélethez való jogot már megfelelően figyelembe vette az elismerési irányelv és az eljárási irányelv szövege. Következésképpen nem lehet erre a jogra hivatkozni másodszor is annak érdekében, hogy csökkentsék az értékelés szigorúságát, vagy hogy nagyobb rugalmasságot biztosítsanak a szabályok tekintetében a magát homoszexuálisként jellemző, menedékjogot kérő személyek előnyére.

54. A UNHCR a hitelesség értékelésének vita tárgyát képező különböző módszereit két kategóriába sorolja. Néhányat, amelyek minden körülmény között ellentétesek a Chartával, úgy jellemez, hogy azok „feketelistát” alkotnak. A módszerek a következőkre terjednek ki: támadó kikérdezés a kérelmező szexuális gyakorlatának részletei tekintetében; orvosi vagy pszeudo-orvosi vizsgálatok; és a bizonyítással kapcsolatos sértő követelmények, mint például a kérelmező felkérése őt szexuális aktus közben ábrázoló fényképek bemutatására. A UNHCR második kategóriáját „szürkelistának” hívják; az olyan gyakorlatokat foglal magában, amelyek nem megfelelő vagy érzékeny módon történő alkalmazása esetén fennáll a veszélye annak, hogy ellentétesek a Chartával. A szürkelista olyan gyakorlatokat

62 — Lásd például: Agrokonsulting-ítélet, C-93/12, EU:C:2013:432, 36. pont.

63 — A kérelmezők a Charta 1., 3., 4. (ezek azon jogok, amelyektől nem lehet eltérni), 7., 18., 19., 21. és 41. cikkére hivatkoznak.

tartalmaz, mint például amikor azért következtetnek a kérelmező hitelességének hiányára, mert a menekült jogállás első alkalommal való kérelmezése során nem szexuális irányultságára hivatkozott annak alapjául, vagy azért, mert nem adott megfelelő választ általános ismeretekre, például a menedékjog iránti kérelem szerinti ország homoszexuálisokat képviselő szervezeteire vonatkozó kérdésekre. A UNHCR szürke listája ugyancsak magában foglalja azokat a nemzeti eljárásokat, amelyek nem biztosítanak a kérelmezőnek lehetőséget arra, hogy megmagyarázza a hitelesnek nem tűnő elemeket.

55. A Bizottság azzal érvel, hogy az elismerési irányelv nem szab határokat azon bizonyíték típusa tekintetében, amelyet elő lehet terjeszteni a menekült jogállás iránti kérelem alátámasztására. Mindazonáltal oly módon kell begyűjteni a bizonyítékot, hogy tiszteletben tartsák a kérelmező alapvető jogait. A megalázó vagy az emberi méltósággal össze nem egyeztethető módszerek, mint például a pszeudo-orvosi vizsgálatok vagy a sztereotípiákra hivatkozó értékelések összeegyeztethetetlenek mind az elismerési irányelvvel, mind a Chartával. A Bizottság úgy véli, hogy nem lehet az elismerési irányelv 4. cikkében és a Charta 3. és 7. cikkében már biztosítottakon túlmutató és azokat meghaladó általános útmutatásokat adni.

56. Igaz, hogy az elismerési irányelv nem tartalmaz olyan kifejezett szöveget, amely szabályozza a tagállamok azzal kapcsolatban fennálló mérlegelési jogkörét, hogy milyen gyakorlatokkal vagy módszerekkel értékeljék a kérelmező hitelességét. Álláspontom szerint azonban ebből nem következik az, hogy az uniós jog nem szab határt e mérlegelési jogkörnek.

57. A Charta átfogó követelményeket tartalmaz, amelyeket minden irányelv végrehajtása során alkalmazni kell. Az elismerési irányelv azáltal harmonizál, hogy minimumszabályokat vezet be az Európai Unión belüli menekült jogállás megszerzése tekintetében.[64] Aláásná a KEMR-t, különösen a dublini rendszert, ha a tagállamok nagymértékben eltérő gyakorlatokat alkalmaznának az ilyen kérelmek értékelése során. Nem lenne kívánatos, ha a végrehajtásában felmerülő különbségek olyan alkalmazásokhoz vezetnének, amelyek azért járnának nagyobb eséllyel eredménnyel valamely országban a többihez képest, mert ott könnyebb eleget tenni a bizonyításra irányuló kötelezettségeknek.

58. Annak érdekében, hogy hasznos választ lehessen adni a kérdést előterjesztő bíróságnak, úgy hiszem, hogy azonosítani kell az uniós joggal összeegyeztethetetlen gyakorlatokat. A UNHCR észrevételei különösen hasznosak e tekintetben. Mindazonáltal két okból nem vettem át a „feketelista” és a „szürkelista” kifejezéseket. Először, egy feketelista felállítása olyan előíró, általánosan alkalmazandó szabályok meghatározását foglalja magában, amely feladatnak jobban eleget tesz a jogalkotás. Másodszor, a jelen eljárás összefüggésében az ilyen címkézés nem fokozza a egyértelműséget vagy támogatja a jogbiztonságot, mert a Bíróság EUMSZ 267. cikk szerinti eljárás keretében való értékelése az elé terjesztett anyagra korlátozódik, és nem lenne egyértelmű, hogy a listák példálózó vagy kimerítő jellegűek-e.

59. Hozzá kell tennem azt is, hogy nem értek egyet a belga kormány álláspontjával annyiban, amennyiben úgy tekintem, hogy a kérdés arra irányul, hogy nagyobb rugalmasságot teremtsen a szexuális irányultságon alapuló menedékjog iránti kérelmet előterjesztő kérelmezők javára. Sokkal inkább arról van szó, hogy meghatározzuk a tagállamok elismerési irányelv és eljárási irányelv alkalmazása során végzett tevékenységének paramétereit. Ezzel összhangban a következőkben azonosítom azokat a gyakorlatokat, amelyeket összeegyeztethetetlennek tartok az elismerési irányelv Charta fényében értelmezett 4. cikkével.

64 — Annak 1. cikke.

60. Az Európai Unión belül a homoszexualitás már nem tekintendő egészségi vagy pszichés állapotnak.[65] Nincs olyan elismert orvosi vizsgálat, amelyet alkalmazni lehetne valamely személy szexuális irányultságának megállapítására. Ami a magánélethez való jogot illeti, csak akkor kerülhet sor az egyén szexuális irányultsághoz való jogával való összeütközésre, ha többek között ezt törvény írja elő, és összhangban áll az arányosság elvével.[66]

61. Mivel a homoszexualitás nem egészségi állapot, álláspontom szerint semmilyen, a kérelmező szexuális irányultságának meghatározására irányuló orvosi vizsgálat nem tekinthető összeegyeztethetőnek a Charta 3. cikkével. A magán- és családi élethez való jog megsértése tekintetében nem tenne eleget az arányosság követelményének (52. cikk (1) bekezdés) sem, mivel az ilyen vizsgálat eleve nem érheti el azt a célt, hogy megállapítsa valamely egyén szexuális irányultságát. Következésképpen az orvosi vizsgálatokat nem lehet felhasználni a kérelmező hitelességének megállapítására, mivel sértik a Charta 3. és 7. cikkét.[67]

62. A német kormány és a UNHCR különösen a fallometrikus[68] pszeudo-orvosi vizsgálattal kapcsolatban foglaltak állást megfelelő észrevételeikben. A fenti 60. és 61. pontban általam elmondottakból, amelyek *mutatis mutandis* alkalmazandók az ilyen pszeudo-orvosi vizsgálatokra is, az következik, hogy az ilyen vizsgálatokat tilosnak tartom a Charta 3. és 7. cikke alapján. A fallometria különösen kétes módja a homoszexuális irányultság vizsgálatának. Először, az illetékes nemzeti hatóságokat bevonja a pornográfia terjesztésébe annak érdekében, hogy elvégezhetők legyenek az ilyen vizsgálatok. Másodszor, figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az emberi agy hatalommal rendelkező eszköz, és a kérelmező elé tárt anyagra adott fizikai reakció befolyásolható a személy által úgy, hogy a neki mutatott képtől eltérőt képzel maga elé. Az ilyen vizsgálatok nem tesznek különbséget a hiteles és a rosszhiszemű kérelmezők között, és ezért egyértelműen hatástalanok, és sértik az alapvető jogokat is.

63. Úgy tűnik számomra, hogy a kérelmező szexuális irányultságára és hajlamaira vonatkozó kifejezett kérdések is összeegyeztethetetlenek a Charta 3. és 7. cikkével. Jellegüknél fogva az ilyen kérdések sértik az egyén sérthetetlenségét, amelyet a Charta 3. cikkének (1) bekezdése garantál. Tolakodók, és sértik a magán- és családi élet tiszteletben tartását. Vizsgálati értékük ezen túlmenően meg is kérdőjelezhető a menekült jogállás iránti kérelemmel összefüggésben. Először, a rosszhiszemű kérelmező könnyen kitalálhatja a szükséges információt. Másodszor, az ilyen gyakorlat elriaszthat bizonyos egyéneket (beleértve a valódi kérelmezőket is), és ezzel aláássa a kérelmező és a nemzeti hatóságok közötti együttműködés elvét (az elismerési irányelv 4. cikkének (1) bekezdése).

64. Ezen túlmenően a Bíróság megállapította az X, Y és Z egyesített ügyekben hozott ítéletében, hogy az elismerési irányelv 10. cikke (1) bekezdése d) pontjának szövegében semmi nem utal arra, hogy az uniós jogalkotó e rendelkezés hatálya alól ki akart volna zárni bizonyos más típusú cselekményeket vagy megnyilvánulásokat, amelyek a szexuális irányultsághoz kapcsolódnak.[69] Ekképpen az elismerési

65 — Az Egészségügyi Világszervezet által kiadott ICD-9 (1977.) szellemi betegségnek minősítette a homoszexualitást; ezt eltávolították az ICD-10-ből, amelyet a WHO 1990. május 17-i 43. közgyűlésén fogadtak el. A Betegségek Nemzetközi Osztályozása [ICD] a szabvány diagnosztikai eszköz a járványtan, az egészségügy-irányítás és a klinikum területén.

66 — A Charta 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 7. cikk.

67 — A kérelmező hozzájárulása nélkül végzett orvosi vizsgálatok sérthetik a Charta 1. és 4. cikkét. Nyilvánvalóan összeegyeztethetetlenek az elismerési irányelv 4. cikkével, mert összeegyeztethetetlenek az együttműködés elvével. Az EJEB, Jalloh kontra Németország ítéletben [NT] (54810/00. sz., Ítéletek és Határozatok Tára 2006-IX) a strasbourgi bíróság meghatározta az EJEE (a Charta 4. cikkének megfelelő) 3. cikkének értelmezésére vonatkozó általános elveket az orvosi vizsgálatok elvégzése tekintetében. A betegségek ellátásának meg kell felelnie egy minimális szintű szigornak ahhoz, hogy a 3. cikk hatálya alá tartozzon. Ez az értékelés viszonylagos; a kérdéses ügy valamennyi körülményétől függ, és nagymértékű bizonyítási teher vonatkozik rá, minden kétséget kizárandó (lásd: a 67. §). A strasbourgi bíróság azt is figyelembe vette értékelésében, hogy az orvosi ellátás célja az érintett személy megalázása és lealacsonyítása-e (lásd továbbá: a 68. és a 69–74. §).

68 — A fallometrikus vizsgálat az alany olyan pornográfiára adott reakciójára összpontosít, amely tartalmazhat heteroszexuális vagy homoszexuális (női vagy férfi) anyagot,. Lásd továbbá: a fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott „Fleeing homophobia” jelentés 6.3.5 §-a.

69 — A tagállamok nemzeti joga értelmében bűncselekménynek minősülő cselekményeken kívül, lásd: a 67. pont. Lásd továbbá: a fenti 34. pont.

irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja nem ír elő a meghatározott társadalmi csoport tagjai számára korlátozásokat a tekintetben, hogy milyen hozzáállást tanúsíthatnak az identitásukkal kapcsolatban, vagy a tekintetben, hogy e rendelkezés értelmében mely magatartások tartoznak a szexuális irányultság fogalma alá, és melyek nem.[70]

65. Ez azt sugallja számomra, hogy a Bíróság ezzel elismerte, hogy az illetékes hatóságoknak nem kell vizsgálniuk a homoszexuális archetípuson alapuló menekült jogállás iránti kérelmeket. Sajnos a kérelmező szexuális tevékenységére vonatkozó kérdésekre alapozott vizsgálat valóban azt sugallná, hogy e hatóságok a homoszexuális viselkedés sztereotipikus feltételezéseire alapozzák értékelésüket. Az ilyen kérdések aligha alkalmasak arra, hogy megkülönböztessék a hiteles kérelmezőket azoktól a rosszhiszeműektől, akik kérelmük előkészítése során kiokosították magukat, és ezért a Charta 52. cikkének (1) bekezdése értelmében alkalmatlanok és aránytalanok.

66. Álláspontom szerint egyértelműen ellentétes a Charta 7. cikkével a kérelmezőktől elvárni azt, hogy bizonyítékokat – például filmeket vagy fényképeket – mutassanak be, vagy elvárni tőlük azt, hogy szexuális irányultságuk bizonyítása érdekében mutassanak be szexuális aktust. Hozzáteszem ismét, hogy az ilyen bizonyíték vizsgálati értéke azért kétséges, mert szükség esetén hamisítható, és nem tudja megkülönböztetni a hiteles kérelmezőt a rosszhiszeműtől.

67. Még ha valamely kérelmező bele is egyezik e három gyakorlat (orvosi vizsgálatok[71], tolakodó kérdések feltevése vagy konkrét bizonyítékok rendelkezésre bocsátása) valamelyikébe, az ilyen egyetértés akkor sem változtat az értékelésemen. A kérelmező valami olyanra (homoszexualitásra) irányuló orvosi vizsgálatba való beleegyezése, ami nem elismert egészségi állapot i. nem orvosolhatja a Charta 3. cikkének megsértését, ii. nem növeli a begyűjtött bizonyíték vizsgálati értékét, és iii. nem teszi arányossá a Charta 7. cikke által biztosított jogok ilyen korlátozását az 52. cikk (1) bekezdése értelmében. Komoly kétségeim vannak továbbá a tekintetben, hogy a menekült jogállás iránti kérelmet elbíráló eljárásban gyengébb félként megjelenő kérelmezőtől komolyan elvárható-e ilyen körülmények között, hogy teljesen szabadon és tájékozottan adja beleegyezését az illetékes nemzeti hatóságok előtt.

68. A Bíróság előtt észrevételeket előterjesztő valamennyi fél elismeri, hogy a szexuális irányultság összetett kérdést. Következésképpen a hitelesség vizsgálatának elvégzése során a nemzeti hatóságok nem alkalmazhatnak sztereotipikus elképzeléseket a kérelmezők állításaira. A megállapításokat nem lehet előre megjósolni azon feltételezés alapján, hogy a vizsgáló kérdéseire léteznek „helyes” és „téves” válaszok – például hogy a kérelmező nem hiteles akkor, ha nem tapasztal félelmet, amikor felismeri, hogy heteroszexuális helyett ő homoszexuális, vagy nem rendelkezik a homoszexuálisokat érintő politikai kérdésekre vagy különös tevékenységekre vonatkozó ismeretekkel. Az ilyen gyakorlatok összeegyeztethetetlenek az elismerési irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontjával, amely azt írja elő az illetékes hatóságoknak, hogy vegyék figyelembe a kérdéses kérelmező egyéni helyzetét és személyes körülményeit. A rend kedvéért hozzáteszem, hogy a meghallgatás célja a kérelmező beszámolóra való felhívása. Ha ennek során például önként elmond magára vonatkozó kifejezett szexuális információkat, akkor ez a helyzet megkülönböztetendő attól, ha az illetékes hatóságok tesznek fel neki ilyen kérdéseket. Hitelességének értékelése azonban továbbra is e hatóságok feladata, szem előtt tartva azt, hogy az ilyen jellegű információ nem mutathatja meg szexuális irányultságát. E tekintetben felhívom a figyelmet a UNHCR iránymutatásra.

70 — Lásd: a fenti 32. lábjegyzetben hivatkozott X, Y és Z ítélet, EU:C:2013:720, 68. pont.

71 — Lásd: a Charta 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja.

69. Arra következtetek, hogy mivel nem lehet határozottan megállapítani valamely egyén szexuális irányultságát, az erre irányuló gyakorlatok nem játszanak szerepet az elismerési irányelv 4. cikke szerinti vizsgálati eljárásban. Az ilyen gyakorlatok sértik a Charta 3. és 7. cikkét. Az ügy körülményeitől függően sérthetik a Charta által biztosított egyéb jogokat is. A menekült jogállás megadásának megállapítására irányuló értékelésnek ehelyett arra kell összpontosítania, hogy hiteles-e a kérelmező. Ez annak megfontolását jelenti, hogy beszámolója hihető és következetes-e.

A hitelesség értékelésének folyamata

70. A kérelmező hitelességét először az illetékes nemzeti hatóság értékeli (a továbbiakban: elsőfokú eljárás), amelynek határozata bírósági felülvizsgálat tárgya lehet akkor, ha a kérelmező a megfelelő nemzeti bíróság előtt fellebbezéssel támadja a határozatot.

71. Az elsőfokú eljárás alapelvei és garanciái az eljárási irányelv II. fejezetében találhatók.[72] A tagállamok biztosítják, hogy az eljáró hatóság[73] a menedékjog iránti kérelmekről megfelelő vizsgálat után hozzon határozatot.[74] A kérelmezőknek lehetővé kell tenni a személyes meghallgatáson való részvételt, mielőtt az eljáró hatóság határozatot hoz.[75] A személyes meghallgatásra vonatkozó követelményeket az eljárási irányelv 13. cikke tartalmazza. Ezekbe beletartozik annak biztosítása, hogy olyan körülmények között kerüljön sor a személyes meghallgatásra, amelyek között a kérelmezők átfogóan előadhatják kérelmük benyújtásának okait. Ezzel összhangban a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a meghallgatást végző tisztviselő megfelelő felkészültséggel rendelkezzen, és hogy a kérelmezők rendelkezésére álljon egy őket segítő tolmács.[76]

72. A hitelesség értékelése tekintetében B azzal érvel, hogy ha a Bíróság nem fogadja el, hogy a kérelmező szexuális irányultságának kérdését egyszerűen a nyilatkozata alapján kell megállapítani, akkor a bizonyítási teher az illetékes hatóságokra hárul annak bizonyítása érdekében, hogy nem homoszexuális.

73. Nem értek egyet ezzel az állásponttal. Az elismerési irányelv 4. cikkének (1) bekezdése szerinti együttműködési eljárás nem kontradiktórius eljárás. Sokkal inkább lehetőség a kérelmező számára beszámolója és bizonyítékai előadására, és az illetékes hatóságok számára az információ begyűjtésére, a kérelmezővel való találkozásra és a kérelmező meghallgatására, viselkedésének értékelésére és a beszámoló hihetőségének és következetességének megkérdőjelezésére. Az „együttműködés” kifejezés a két fél között egy közös cél érdekében való közreműködést feltételez.[77] Igaz, hogy ez a rendelkezés lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a kérelmezőtől várják a kérelme alátámasztásához szükséges elemek benyújtását. Ebből azonban nem következik az, hogy összeegyeztethető az elismerési irányelv 4. cikkével egy olyan bizonyítási követelmény alkalmazása, amelynek hatására lényegében lehetetlenné vagy (például szigorú, akár ésszerű mértéket meghaladó bizonyítási követelmények vagy büntetőjogi, illetve kvázi büntetőjogi követelmények miatt) rendkívül nehézzé válik a kérelmező számára a kérelme elismerési irányelv szerinti alátámasztásához szükséges elemek benyújtása.[78] Nem várható el a

72 — A hivatkozott irányelv célja a tagállamokban a menedékjog megadására és visszavonására vonatkozó minimumszabályok és eljárási szabályok megállapítása, lásd: 1. cikk.

73 — Az „eljáró hatóság” az elismerési irányelv szerinti „illetékes hatóság” fogalmába tartozik.

74 — Az e vizsgálatra vonatkozó követelmények az eljárási irányelv 8. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontjában szerepelnek. Lásd továbbá: a hivatkozott irányelv 9–11. cikke az eljáró hatóság határozatával szembeni követelmények, a kérelmezőket megillető garanciák és kötelességeik tekintetében.

75 — Az eljárási irányelv 12. cikkének (1) bekezdése.

76 — Az eljárási irányelv 13. cikkének (3) bekezdése.

77 — Lásd: Bot főtanácsnok fenti 54. lábjegyzetben hivatkozott M. M.-ügyre vonatkozó indítványa, EU:C:2012:253, 59. pont.

78 — Lásd: például a San Giorgio-ítélet, 199/82, EU:C:1983:318, 14. pont, azon nemzeti szabályok tekintetében, amelyek olyan bizonyítékot írtak elő, amely valóban lényegében lehetetlenné tette az (akkor) a közösségi joggal ellentétesen kivetett díjak visszafizetésének biztosítását. E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a tényleges érvényesülés elve megtiltja a tagállamok számára, hogy az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé tegyék; lásd: Littlewoods Retail Ltd és társai ítélet, C-591/10, EU:C:2012:478, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

kérelmezőtől az sem, hogy valamilyen más (eltérő) követelmény alapján „bizonyítsa” szexuális irányultságát, hiszen e kérdés mint olyan, nem bizonyítható. Következésképpen fontos, hogy a meghatározást végző tisztviselőnek lehetősége legyen találkozni a kérelmezővel beszámolója során, vagy legalább teljes jelentés álljon rendelkezésére a vizsgálat során tanúsított viselkedéséről (magam az előbbit részesítem előnyben).

74. A menekült jogállást hitelesen kérelmezők gyakran azért találják magukat menedékjog kérelmezésére irányuló helyzetben, mert megpróbáltatásokon mentek keresztül, és nehéz és aggasztó körülményeket kellett elviselniük. Kétség esetén gyakran a javukra kell dönteni akkor, ha nyilatkozataik hitelességének és az annak alátámasztására benyújtott dokumentációnak az értékelésére kerül sor. Számomra ez tűnik az elismerési irányelv 4. cikkének (1) bekezdését átható elvnek. Ha azonban olyan információt mutatnak be, amely komoly okkal megkérdőjelezi a menedékkérő nyilatkozatának igazságtartalmát, akkor az egyénnek kielégítő magyarázattal kell szolgálnia a feltételezett ellentmondások tekintetében.[79]

75. Ha az illetékes hatóságok kétségbe vonják a kérelmező hitelességét, tájékoztatni kell őt a hátrányos megállapítás kialakítása előtt?

76. Az eljárási irányelv nem tartalmaz ilyen követelményt. A 14. cikk (1) bekezdése pusztán azt írja elő, hogy készüljön és a kérelmezőnek átadásra kerüljön egy állapotjegyzőkönyv a személyes meghallgatásról, amely tartalmazza „legalább” a kérelemre vonatkozó lényeges információkat. Ezenfelül a tagállam kérheti az érintettől a jegyzőkönyv tartalmának jóváhagyását, a személyi aktájában pedig adott esetben rögzíteni lehet azokat a pontokat, amelyekkel nem ért egyet. A kérelmezőnek tehát garantáltan lehetősége van arra, hogy egyes elemeket még a határozat meghozatalát megelőzően, vagy ha nem, akkor azt követően bírósági úton, keresettel kijavíttasson. Ezenfelül ha elutasítják a menekült jogállás iránti kérelmet, akkor a vonatkozó határozatnak tartalmaznia kell az okokat, és az arra vonatkozó információt, hogy hogyan lehet megtámadni a hivatkozott határozatot (az eljárási irányelv 9. cikke).

77. Ezek az eljárások[80] annak biztosítására szolgálnak, hogy a kérelmező tisztességes meghallgatásban részesüljön első fokon. A kérelmezőnek lehetősége van előadni ügyét és további elemekre felhívni az illetékes hatóságok figyelmét a személyes meghallgatás során. Az eljárási irányelvből azonban nem derül ki egyértelműen, hogy a jogalkotó kifejezetten gondolt-e arra, hogy a hitelesség értékelése milyen mértékben határozza meg az alapügyhöz hasonló eseteket, ahol a kérelmező szexuális irányultságára alapozva kérelmezi a menekült jogállást, de nincs bizonyíték, ami alátámasztaná állítólagos homoszexualitását. Az ilyen ügyekben az aktuális beszámolóval azonos fontossággal bír a kérelmező elbeszélés során tanúsított magatartása. Az eljárási irányelv nem írja elő, hogy a meghallgatást végző tisztviselő tegye meg a megállapítást (a hivatkozott irányelv 12. és 13. cikke értelmében), ezért a megállapítást olyan tisztviselő is megteheti, aki soha nem látta vagy hallotta a kérelmezőt, olyan akta alapján, amelyben esetleg egy hiányos részeket tartalmazó jegyzőkönyv található, azt sugallva, hogy a kérelmező elmulasztotta megválaszolni a szexuális viselkedésére vonatkozó kérdéseket vagy bizonyítani ismereteit a „melegek jogairól”. A videofelvételeket rögzítő meghallgatás ugyan csillapíthatja valamennyire a problémát, azonban annak is megvannak a maga veszélyei, különösen egy ilyen érzékeny területen.

79 — EJEB, 2011. december 20-i J. H. kontra Egyesült Királyság ítélet (48839/09. sz., 50. §, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

80 — Az elismerési irányelv eljárási irányelvvel összefüggésben értelmezett 4. cikke.

78. Az M. M.-ügyben hozott ítéletében [81] a Bíróság megállapította, hogy a megfelelő ügyintézéshez való jog tiszteletben tartása magában foglalja mindenkinek a jogát arra, hogy meghallgassák, és akkor is kötelező, ha az alkalmazandó szabályozás nem ír elő kifejezetten ilyen alakszerűséget. [82] Továbbá ez a jog mindenki számára biztosítja azt a lehetőséget, hogy hasznos és hatékony módon ismertethesse az álláspontját minden közigazgatási eljárásban és minden olyan határozat elfogadása előtt, amely az érdekeit hátrányosan érintheti. [83]

79. Az ügy körülményeitől függően ezen általános eljárási követelmény megsértését eredményezheti annak elmulasztása, hogy i. tájékoztassák a kérelmezőt arról, hogy azért valószínűtlen a sikere, mert az illetékes hatóságok kétségbe vonják hitelességét, ii. tájékoztassák ezen álláspont okairól, és iii. lehetőséget adjanak neki e konkrét aggályok kezelésére.

80. A szóban forgó alapügyekben a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a Hollandiában alkalmazott eljárási szabályok értelmében a megfelelő kérelmezőknek lehetőséget kell adni az illetékes hatóságok hitelességre vonatkozó megállapításainak véleményezésére. A kérdést előterjesztő bíróság arra vonatkozó ellenőrzésének fenntartása mellett, hogy valóban ez történt itt, nem gondolom, hogy ezekben az ügyekben ilyen jogsértésre került sor.

81. Az elismerési irányelv 4. cikke (5) bekezdésének b) pontja kimondja, hogy amennyiben a kérelmező állításait nem támasztják alá egyéb bizonyítékok, úgy át kell adni a kérelmező rendelkezésére álló valamennyi bizonyítékot, és kielégítő magyarázatot kell adni az egyéb jelentős, de hiányzó bizonyítékok vonatkozásában. Számomra ez azt mutatja, hogy a menekült jogállás biztosítására irányuló eljárásnak biztosítania kell azt, hogy a kérelmezőknek lehetőségük legyen kifejezetten foglalkozni a hitelességükre vonatkozó kérdésekkel olyan esetekben, amelyekben a szexuális irányultságukra vonatkozó egyetlen bizonyíték a saját nyilatkozatuk.

82. Számomra kívánatosnak és ésszerűnek is tűnik a tagállamok részéről annak biztosítása, hogy a kérelmezőknek lehetőséget adnak az igazgatási eljárás (vagy az elsőfokú eljárás) során a hitelességükre vonatkozó különös aggályok kezelésére, mielőtt az eljáró hatóság meghozza végleges határozatát.

83. A és B is megkérdőjelezi a kérdést előterjesztő bíróság leírását arról a módról, ahogyan átültették a nemzeti jogba az elismerési irányelvet és az eljárási irányelvet, valamint a menekült jogállás iránti kérelmek értékelésének hollandiai folyamatát, különösen az illetékes nemzeti hatóságok határozatai bírósági felülvizsgálatának rendszerét. A maga részéről a holland kormány azzal érvel, hogy tájékozottnak és pontosnak tartja a kérdést előterjesztő bíróság leírását. A kérdést előterjesztő bíróság kifejtette, hogy a három kérelmező miniszteri határozatokat megtámadó fellebbezését tárgyaló bíróságok megvizsgálták a megfelelő kérelmezők hitelességének kérdését.

84. Felmerül az az alapvető kérdés, hogy milyen mélységű legyen a hátrányos igazgatási határozat vizsgálata akkor, ha a kérelmező hitelességének hiánya az oka a menekült jogállás iránti kérelem elutasításának. Korlátozódjon az ilyen vizsgálat a jogi kérdésekre, vagy kiterjedjen a bizonyítékok vizsgálatára? Ezt a kérdést nem tette fel a kérdést előterjesztő bíróság a jelen eljárásban, ezért nem foglalkozom vele itt. Továbbá, mivel az előzetes döntéshozatali eljárásnak nem célja annak vizsgálata, hogy Hollandia elmulasztotta-e teljesíteni akár az elismerési irányelv, akár az eljárási irányelv átültetésére vonatkozó kötelezettségét (ezek nem kötelezettségszegési eljárások), a Bíróságnak nem kell ítélkeznie a hatályos rendszerrel kapcsolatban A és B, valamint a holland kormány által képviselt álláspontok eltérőségéről. [84]

81 — Hivatkozás a fenti 54. lábjegyzetben, EU:C:2012:744.

82 — A fenti 54. lábjegyzetben hivatkozott M. M.-ítélet, EU:C:2012:744, 83. és 86. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

83 — A fenti 54. lábjegyzetben hivatkozott M. M.-ítélet, EU:C:2012:744, 87. pont. A Charta 41. cikkének mint olyannak a címzettjei kizárólag az uniós intézmények, nem a tagállamok; lásd például: Cicala-ítélet, C-482/10, EU:C:2011:868, 28. pont. Ahogyan azonban a Bíróság kifejtette az M. M.-ügyben hozott ítéletében, a tagállamokra vonatkoznak az e rendelkezésben szereplő általános elvek.

84 — Sjöberg és Gerdin ítélet, C-447/08 és C-448/08, EU:C:2010:415, 45. pont.

85. A szexuális irányultságon alapuló, menekült jogállás iránti kérelmek hitelességének vizsgálata tekintetében az uniós jog alapján alkalmazandó korlátok eltérnek-e azoktól, amelyeket az elismerési irányelv szerinti egyéb üldöztetési okokon alapuló kérelmeknél kell alkalmazni?

86. Álláspontom szerint nem.

87. A Charta nyújtja mind az elismerési irányelvnek, mind pedig az eljárási irányelvnek az előbbi 10. cikkében felsorolt valamennyi üldöztetési ok vonatkozásában való értelmezésének átfogó összefüggését. Előfordulhat, hogy különböző alapvető jogokra hivatkoznak különböző okokkal kapcsolatban. Például a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadság joga (a Charta 10. cikke) értelemszerűen említhető a vallási üldöztetésen alapuló menekült jogállás iránti kérelemmel összefüggésben. [85] A tények és körülmények értékelésére azonban valamennyi menekült jogállás iránti kérelem esetében vonatkoznak az elismerési irányelv 4. cikkében és az eljárási irányelvben szereplő követelmények. Ez az álláspont összeegyeztethető a Genfi Egyezmény 3. cikkében és a Charta 21. cikkében szereplő megkülönböztetés tilalmának elvével. A jogszabályokban általam azonosított hézagok ugyanúgy relevánsak lennének az elismerési irányelv 10. cikkében felsorolt egyéb üldöztetési okokon alapuló kérelmek esetében is annyiban, amennyiben a kérelmező hitelessége az a kulcskérdés, amelynek tekintetében kevés megerősítő bizonyíték létezik, vagy semmilyen.

88. Már rámutattam arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság kérdése elvont fogalmakkal került megfogalmazásra, és hogy a Bíróságnak nagyon kevés anyag áll rendelkezésére az alapügy egyedi eseteinek körülményei tekintetében. A rend kedvéért a következő megjegyzéseket ajánlom velük kapcsolatban.

89. A jelezte az illetékes nemzeti hatóságoknak készségét a homoszexuális irányultságát bizonyító vizsgálat elvégzésére. Álláspontom szerint azonban összeegyeztethetetlen lenne a Charta 3. és 7. cikkével, ha szexuális irányultságának bizonyítása érdekében e hatóságok beleegyeznének egy ilyen eljárásba.

90. A miniszter azért utasította el B kérelmét, mert i. elégtelennek tartotta B beszámolóját, és ii. B nem tett eleget az arra irányuló várakozásoknak, hogy a muzulmán családból és a homoszexualitást el nem fogadó országból származó homoszexuális férfinak hogyan lehet reagálnia arra, amikor felismeri, hogy ő maga homoszexuális. Amennyiben a miniszter határozata az i. ponton alapult, úgy a megfelelő nemzeti bíróság mint a tényállás elbírálására illetékes egyetlen fórum feladata meghatározni azt, hogy B megfelelő lehetőséget kapott-e valamennyi releváns információ bemutatására az elismerési irányelv 4. cikkével összhangban. Annak biztosítása érdekében, hogy tiszteletben tartsák B megfelelő ügyintézéshez való jogát, fontos, hogy a nemzeti hatóságok biztosítsák B tájékoztatását azokról a pontokról, amelyekben a beszámolóját alátámasztó elemek hiányosnak minősültek, és hogy lehetőséget kínáljanak számára e kétségek kezelésére. Az ii. pont tekintetében azonban összeegyeztethetetlen lenne az irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontjával, ha a nemzeti hatóságok kizárólag azon sztereotipikus feltételezésre alapoznák határozatukat, hogy mivel B muzulmán, és olyan országból származik, ahol nem fogadják el a homoszexualitást, beszámolója nem lehet hiteles azon nyilatkozat nélkül, amely részletezi az érzéseit, és azt, hogy hogyan ismerte fel saját homoszexualitását.

91. A miniszter annak megállapításával utasította el C kérelmét, hogy az: i. következetlen; ii. hiányos információkat tartalmaz annyiban, amennyiben C nem számolt be világosan annak felismeréséről, hogy homoszexuális; és iii. a C férfival folytatott szexuális aktusát bemutató film nem határozza meg C szexuális irányultságát. Az i. és ii. pont tekintetében, amennyiben a miniszter határozata e pontokon alapul, úgy a megfelelő nemzeti bíróság mint a tényállás elbírálására illetékes egyetlen fórum feladata meghatározni, hogy C megfelelő lehetőséget kapott-e valamennyi releváns információ bemutatására az elismerési irányelv 4. cikkével összhangban. Annak biztosítása érdekében, hogy tiszteletben tartsák C

85 — Az elismerési irányelv 10. cikke (2) bekezdésének b) pontja.

megfelelő ügyintézéshez való jogát, fontos, hogy a nemzeti hatóságok biztosítsák C tájékoztatását azokról a pontokról, amelyekben a beszámolóját alátámasztó elemek hiányosnak minősültek, és hogy lehetőséget kínáljanak számára e kétségek kezelésére. Az iii. pont tekintetében úgy vélem, hogy ellentétes lenne a Charta 3. és 7. cikkével, ha a nemzeti hatóságok elfogadnák C-től az őt szexuális aktusban való részvétel közben bemutató filmet mint bizonyítékot.

92. Végül úgy vélem, hogy kívánatosnak és ésszerűnek tűnik annak biztosítása, hogy mindhárom kérelmezőnek lehetőséget adjanak az igazgatási eljárás (vagy az elsőfokú eljárás) során a hitelességükre vonatkozó bármely kérdésre történő válaszadásra mielőtt az eljáró hatóság meghozza végleges határozatát; és hogy a megállapítást tevő tisztviselő lássa viselkedésüket a megfelelő beszámolók megtétele során (ez lenne előnyösebb), vagy legalább hozzáférjen azokhoz az információkhoz, amelyek megmutatják, hogy hogyan viselkedtek a meghallgatási eljárás során.

Végkövetkeztetések

93. A fenti megfontolásokra tekintettel azt javasolom a Bíróságnak, hogy a Raad van State (Hollandia) által előterjesztett kérdésre a következő választ adja:

Ha a (harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló,) 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv alapján előterjesztett és a (menekültstátusz megadására és visszavonására vonatkozó tagállami eljárások minimumszabályairól szóló,) 2005. december 1-jei 2005/85/EK tanácsi irányelv szerinti szabályok szerint értékelt menedékjog iránti kérelem azon az állításon alapul, hogy a kérelmező a 2004/83 irányelv 10. cikke (1) bekezdésének d) pontja értelmében vett meghatározott társadalmi csoporthoz tartozik szexuális irányultsága miatt, erre a kérelemre irányadó a 2004/83 irányelv 4. cikke szerinti tények és körülmények értékelése. Ezen értékelés célja annak megállapítása, hogy hiteles-e a kérelmező beszámolója; és vizsgálatuk elvégzése során az illetékes hatóságoknak eleget kell tenniük az Európai Unió Alapjogi Chartájának, különösen annak 3. és 7. cikkének.

A kérelmező állítólagos nyilatkozata saját szexuális irányultságáról fontos elem, amelyet figyelembe kell venni. Ellenben az olyan gyakorlatok, mint például az orvosi vizsgálatok, a pszeudo-orvosi vizsgálatok, a kérelmező szexuális tevékenységére vonatkozó tolakodó kérdések és a kérelmezőt szexuális aktus közben bemutató kifejezett bizonyíték elfogadása összeegyeztethetetlen a Charta 3. és 7. cikkével; és az illetékes hatóságok homoszexuálisokra vonatkozó sztereotipikus álláspontон alapuló általános kérdései összeegyeztethetetlenek az adott egyénre vonatkozó tényeknek a 2004/83 irányelv 4. cikke (3) bekezdésének c) pontja szerint értékelésével.